

Ըստ անդէն անդ ել ՚ի շրթանցն . « Քըբաղըրս լուծ առնմբ փրկէին ,
 Պուք որդեակք իմ , յօժար սրաիւ զինուոր լինէք սրբոյ խաչին : »
 — Հայր , փրկէին եմք ձօնք յաւիտեան ,
 Օպոս մեր վերջին ընկալ դու բան :
 Բնդ այս անդէն Հայրապետին բիրք աստուածեան պիշ ՚ի սուրբ խաչ
 Նախ սրտագինս մնջեալ աղօթս , հուսկ կարկառէր զիւր օրհնեալ Աջ .
 « Ես դնեմ ձեռս ՚ի վերայ ձեր , զինուորքդ ազնիւ փրկէին փառաց ,
 Քրիստոսի էք յայսրմ հետէ դուք խաչակիր զաւակք շնորհաց : »
 — Այնք Քրիստոսի եմք ձօնք յաւէտ ,
 Հայաստանեայցս նլ Հայրապետ :
 Ըսաց , օրհնեաց . . . Յաւիտենին ահա անդ էն ՚ի բարձրութեն ՚ի խորան
 Եւ բարձրացաւ նորընծայիցն այս լուռ մրմուռնջ , այս ուխտի բան :
 « Ո՛վ որդեակք իմ , ձայնէր Ըստուած , արքայութեան դուք ժառանգորդ ,
 Ընմահական եւ փառացն իմ վստահ լերուք՝ լիջիք հաղորդ : »
 — Բանդի դու այդ ետուր մեզ յոյս ,
 Ո՛վ Փրկիչ մեր ե Տէր Յիսուս :

ՂԵՐՈՒՍԱՂԷՏ
 1871 ՅՈՒՆ 18

Ս. Կարապետ
 Տ. Մինասեան :

ՀԱՄԱՌՕՏ ՊԱՏԱՍԻԱՆՆԵՐ

Պօլէ . Ըս Պ . Ս . Պ . Չեր նամաւ
 կաւ կը դանդաժէր ազգային լրա-
 դրութեան ընդդիմախօս ու հակա-
 պատկեր վիճակէն . եւ Չեր փաստերը
 զգալի օրինակաւ տապալուցանելու
 համար կը գրէք թէ . « Սինդգեռ մի
 կողմէն Սիւն եւ Լը-Ելեան Սամու-Լյու-
 նական մոլեկրօնութիւնը կը դատա-
 պարտեն եւ Սափա կը ձայնակցի , Սիւնի
 ամբողջ յօգուածը հրատարակելով .
 միւս կողմէն Երջալոյ կ'ընդդիմաբանէ
 եւ Լը-Ելեան Սամու-Լյու ազգասիրական ու
 գեղն դէմ յարձակելով , թեթեւա-
 մտաբար յայտարարութիւն կ'ընէ իւր
 914 թուով թէ՛ Յոյները Ռեր Ռեծ Եղեայր-
 ներն են . Ռեհ Բոլորիլն ին Ռերթենի Լը-Ե-
 լեան Սամու-Լյու խօսքերը :

Ինչո՞ւ կը ցաւիք , Սեծարգոյ բա-
 րեկամ : Երջալոյ որչափ որ իւր յայ-
 տարարութիւնը Օմիւռնիոյ Հայ հա-
 տորակութեան ձայն կը համարի , ըն-
 թերցող մի չըկայ որ այդ բանին հա-
 ւատայ , ուրեմն իւր յայտարարու-
 թիւնը իւր յատուկ համադրումն եւ լսկ
 իւր անձնական խոստովանութիւնն է .
 ուստի ամենեւին պիտի չըզսրմանաք
 եթէ Երջալոյ կրտսեր Յոյն մի ճա-
 նաչելով զինքն՝ Յոյն Ռեծ Եղեայրն
 ունենայ : Ըստ մասին երբէք վշտանա-
 լու եւ դանդաժելու չէ . այլ մանա-
 ւանդ շնորհակալ լինելու է Երջալոյն ,
 որ իւր կոչումը որ մինչեւ ցայսօր ան-
 յայտ էր մեզ ինքն ամենայն պար-
 զախօսութեամբ կը յայտնէ ՚ի լուր
 ամենեցուն , որով կ'իմանամք թէ՛
 Հայոց մէջ երիցագոյն կարծուած Բա-
 դրապետը՝ Երջալոյն Յոյն մի եղած է :
 Ուրեմն ներեցէք մեզ որ փոխանակ

ձեր ընդարձակ նամակը տպագրելու Սթի մէջ , բաւական կը համարինք սոյն երկու տող պատասխանը հրատարակել :

— Պօլ . Լ . Պ . Լ . Բ : Լ . յս երկրորդ անգամն է , որ բարեկամութիւն կ'ըստիպէք մեզ՝ Օրագրի և Սանկտ-Պետերսբուրգի վիճաբանութեանց մասին մեր կարծիքը հրատարակել Սթի միջոցաւ : Ներեցէք մեզ որ կարող չենք Ձեր առաջարկութիւնը ընդունիլ , վասն զի թէ և ցաւ է մեզ տեսնել , որ երկու լրագիրներ երկար ժամանակէն 'ի վեր ըստ ամենայնի անձնական հակառակութեան , քան թէ շահաւէտ վիճաբանութեան զոհած են իրենց էջերը . բայց մենք՝ փոխանակ քննադատելու , աւելի լաւ կը համարիմք թողուլ մինչեւ որ իրենք զգան անձնական վիճաբանութեան անտեղուծութիւնները և փորձով համոզուելով՝ ուսանին խիստպէս վիճաբանիլ քան թէ նախատել , այսպէս , անուանարկել և հայհոյել :

Իերո . Լ . Պ . Վ . Կ : Շարունակ կը գրէք՝ թէ ինչո՞ւ չհրատարակեցինք մինչեւ ցայսօր տեղդ պատահած գողութեան տեղեկագիրը և Տերութեան դատարանի մէջ կատարուած քննութեան արձանագրութեց պատճէնները , զորս զրկած էիք մեզ : Իայց ի՞նչ հարկ կայ հրատարակութե , քանի որ ճշմարտութիւնը ինքնին երեւան ելած է , գողը , 15 օրեայ քննութենէն զինի , բռնուած է և այն մարդիկը , որոնք կը ջանային վանքի առունը արատաւորել , ինքնին ամօթահար եղած են : Եթէ անդէպ չէ՝ յաղթանակէն զինի՝ խաղառ ոտնակոխ առնել պարտաւոր : Եսպիսի պարագաներուն մէջ աւելի լաւ է վեհանձնաբար ներել քան թէ հրապարակ հանել այն ճարտարահար իրողութիւն :

ներք , որով տքնեցան ոմանք վանքի առունը բծաւորել և ինքնին խայտառակ եղան : Եւ վասն բանին ժամկայ և ժամանակ . քանի որ պարտեցոյ կողմէն հրապարակական ընդդիմաբանութիւն չերեւիր , լռելն աւելի վայելուչ է :

Դամասկոս . Լ . Պ . Լ . Յ . և Պ . Խ . Պ : Ձեր զրկած Հայերէն և Երաբերէն երկու ընդարձակ յօդուածները ընդունեցինք , յորոց առաջինը ձեր շարագրութիւնն է , իսկ երկրորդը տեղեկութեան յօդուածն է : Երկրորդը ինչպէս արագ տեսնուի : Երկու զգայուն հայ երիտասարդներ են , որ կը բողոքեն յունական մոլեկրօնութեան դէմ : Իսկ երկրորդին մէջ յոյն ընկերութիւն մ'է , որ կը նկարագրէ տեղեկյն յունաց պատրիարքարանի զեղծումները և նոյն ընկերութեան դէմ յարուցած հալածանքները : Հայերէն յօդուածը , թէ և գեղեցիկ , առ այժմ չենք ուղեր հրատարակել , ուստի և ձեր ներողամտութիւնը կը խնդրեմք : Իսկ Երաբերէնը՝ որ խիստ աղքատ է և հիմաւոր , ամբողջապէս հրատարակել տարագէտ կը համարիմք , այլ միայն իւր պարունակութեան պատմական խիստ համառօտ հայերէն թարգմանութիւնը կը ներկայացնենք ընթերցողաց , որպէս զի իւրաքանչիւր որ տեսնէ՝ թէ ի՞նչ քան թշուառ է յունագգի կղերը , որ իւր ծայրայեղ զեղծումները անտեսութեան տալով՝ (Վիսնայի) Երկերիոս եպիսկոպոսի եկեղեցական պատմութիւնը Երաբերէն թարգմանութիւնը կը հրատարակէ (որուն մէջ մոլեգին աւտելութեամբ Հայոց դաւանութիւնը հայհոյուած է ,) և իբրեւ դասական գիրք դպրոցական անմեղ մանկանց ձեռքը կուտայ , նոցա սիրտը և միտքը , մանկական հասակէն ատելութեան և մոլեռանդութեան մէջ կը թելու և

վարժեցու համարս [հայոյն ընկերու-
թեան յօդուածոյն պատմական հա-
կիրճ բովանդակութիւնը :

« Դամասկոսի մէջ մէկ քանի յոյն
անձինք աղքատասիրական ընկերու-
թիւն մը կը հաստատեն այնպիսեաց
օգնութեան համար , որը շատ գի-
շերներ հանդերձ ընտանեօք անօթի
կ'անցընեն , գարիի հաց անգամ ձեռ-
քերնին չանցնիր [հաջին անգամ յու-
նաց պատրիարքարանը հաճութիւն չի
տար . Սերաֆիմ անուն (փոխանորդ)
եպիսկոպոսն ալ արգիլել կ'աշխատի ,
բայց չի յաջողիր , այլ ինքն ալ հաճու-
թիւն կուտայ : Դամասկէ մը վեր-
ջը յետագայ գործը կը պատահի 1864ին
դամասկացի 'Նիկօլա Կալամ' անու-
նով երիտասարդ մի 'Նիկօլա իւլյուտաւո
անուն մէկուն աղջկան հետ կը պսա-
կուի : Սէկ տարի ե ութ տմիս սիրով
առանց խռովութեան կենալէն ետքը ,
աղջիկը հօրը տունը կը փախչի , բսե-
լով թէ . « ինքն , երկունը հօրը հետ 'ի
միասին , չուզէր բնակիլ [յս պատճա-
ռաւ երկը ուրիշ տուն կը վարձէ ,
բայց անօգուտ , վասն զի այն տեղէն
ալ մէկ քանի անգամ ոչինչ պատճառ-
ներով կը փախչի ե միշտ ետ կը դառ-
նայ : Սերժապէս յիշեալ կինը , գիշեր
մը , հօրը , մօրը ե երկու քահանանե-
րու հետ (որոց անուանքն են , տէր
Իուհաննա — իւլ — Թափի ե տէր Էան
Լպտ — իւլ — հատ) կերթայ Էան Շամիէ
անուն 70 տարեկան մէկու մը հետ
կը պսակուի , մինչդեռ յիշեալ Պօ-
լիս օրինաւոր ե հաւատարիմ կին մի
ունի : Դողմուրդը , այս եղելութիւ-
նը իմանալով , պատրիարքարան մարդ-
կը զրկէ այս գործին վրայօք տեղեկու-
թիւն ստանալու ե ինչ պատճառաւ
ըլլալ իմանալու համար : Նորին Լ-
մեն . Սրբազնութիւնը հինգ օր միջոց
կ'որոշէ պատասխան տալու : Որոշեալ

օրը կը հասնի , բայց ամենեւին պա-
տասխան մը չելար , ուստի Ժողովուրդ
դը խռռն բաղմութեամբ աղաղա-
կելով պատրիարքարան կը մտնէ , նոյն
միջոցին կինը առնուած ժողուն հայրը
թուղթ մի կու տայ Պատրիարքին , ու
բով այս գործին պատճառը ե թէ ո՞ր
օրէնքով եղած ըլլալը գրութեամբ իւ
մանալ կ'ուզէր : (1870 , օգոս . 8 :)

'Նորին սրբազնութիւնը թուղթը
կարդալով ե Ժողովրդեան խռովու-
թիւնը տեսնելով , կինը իր առջի մար-
դուն դարձնել կ'ուզէ , բայց տղուն
հայրը այս խօսքը կըսէ . « Եթէ օրէն-
քը կը հրամայէ : » Լյն առեն Պատ-
րիարքը այս գործին մեղքը ըլլալը կը
խոստովանի ե յիշեալ Սերաֆիմ ե-
պիսկոպոսը իր փոխանորդութե պաշ-
տօնէն հանել , ե քահանաները եկե-
ղեցւոյ պաշտօնէն արգիլել ե Էան
Շամիէի , 'Նիկօլա Կալամին հարսա-
նեաց բոլոր ծախքը վճարել տալ կը
խոստանայ : Լյսու ամենայնիւ խոս-
տացածէն ե ոչ մէկը կը կատարէ , ուս-
տի Ժողովուրդը կրկին կը խռովի ե
Պատրիարքարան կը դիմէ : Մինչդեռ
հոն նստած կը խորհրդակցին , պսա-
կող քահանաներէն մէկը մէջ տեղը կը
կայնի ե այսպէս կըսէ . « Ես իմ յան-
ցաւոր ե պատժոյ արժանի ըլլալ կը
խոստովանիմ , սակայն պէտք է որ նախ
եպիսկոպոսը պատժուի , վասն զի այս
պսակին համար 13 ոսկի առնողը ինքն
է , ասկէ 'ի զատ պսակի թուղթի հա-
մար ալ ոսկի մը : Լյս խօսքէն Ժողո-
վուրդը աւելի կը բորբոքի ե նոյն ե-
պիսկոպոսը իր պաշտօնէն հանել կը
խնդրէ : Բայց իրենց ականջ դնող
չըլար : Սերժապէս մէկ քանի օրէն
յետոյ Պատրիարքը թուղթի մը վրայ
ըստ Եռնաց Թագաւորներուն կա-
նոնին ե ըստ Եովհանն ոսկեբերանի
48րդ գլխոյն իբր թէ այս գործին ան-

մեղըլայը կը հաստատէ : Իսկ ժողովուրդը այս փաստերով գոհ չըլլար :— Պատրիարքարանը այս չափով չը բաւարանանայով, հետեւեալ օրը (17 սեպ. 1870) չորս հոգի Տերութեան կը զըկէ իբր մեծ յանցաւոր բանտ դընելու համար : Եւաջնայն յանցանք կը դնէ, որ վերոյիշեալ Բնկերութեան հաստատութեան մեծ օգուտները բաժնէ և այս անկանոն սլափին մասին արդարութիւնը երեւան հանել ջանացած, զոր Պատրիարքարանը ծածկել կ'ուզէր : Եւրոպայի յանցանք կը դնէ, որովհետեւ ամեն պարագայի մէջ արդարութիւնը պաշտպանած է : Եւրոպայի յանցանք կը դնէ, որ կը բողոքէր Հոլմսը բռնած քաղաքի բնակիչներէն ութսուն տարեկան և թողնելու տէր մէկուն դէմ, որ իր կնոջ ստակ տալով խաբած էր և եղբայրութիւն հաստատած : Եւ յետոյ հարստութեամբ ուրիշ աղջկան մը սիրտը շահելով գիւղի քահանայի մը միջոցաւ գողտի անոր հետ պսակուած էր : Քաղաքացիք աղջիկը կը խնդրեն, Պատրիարքարանը զայն Իսլամասկոս բերել կուտայ և մէկու մը քով կը պահէ, բայց յետոյ իր թելադրութեամբ կը փախցնէ : Եւս եղելութիւնը յայտնուած ժամանակ քահանան և պսակուողը կը փախչին, և երրորդ կարծեցեալ յանցաւորն էր որ միշտ կ'աշխատէր աղջիկն ետ գարձնել տալ, քանի որ ապօրինաւոր էր պսակը և քահանան անպատիւ չը թողուլ, բայց քահանային տուած ստակը յաղթեց : Պատրիարքարանն ալ քաղաքացիներէն բաւական մեծ գումար մը կ'առնէ, բայց բան մ'ալ չկատարեր :— Չորրորդին յանցանքն այն էր, որ երեք տարի առաջ այլ և այլ պատճառներով իւր կիներ կը թողու, որուն յիշեալ Սերաֆիմ եպիսկոպոսը

և աւագ ոսրկաւագ մը բռնի արձակման թուղթ կուտան, և կիներ ուրիշ մը հետ կը պսակեն 27 ոսկի առնելով : Յիշեալ անձը տեսնելով որ Պատրիարքարանը ամուսնական գործերով զբաղած է, աղերսագիր մը կը մատուցանէ իր դատը տեսնելու, և ասով բանտարկուելու կ'արժանանայ :

Եւ այս է բանտարկելոց յանցանքը : Յիշեալ անձինքը միայն 24 ժամ բանտը կը մնան, և յետոյ Պատրիարքարանը հանել կուտայ ամենայն անպատուութեամբ և անարգանք, ընդունելով արդարութեան և իրաւանց ձայնը : Դ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԱՆՔ

Քաղաքիս Եւստրիացոց հիւպատոսարանի փոխ-հիւպատոս մեր հայ ազգի Սեմ. Պողոս Յ. Սուրատեանն Սթանիսլաւի երրորդ աստիճանի պատուանշանը ստացաւ Ռուսիոյ Տերութենէն, Խրիմի պատերազմին ժամանակ՝ տեղւոյս Ռուս հպատակները Եւստրիացոց հիւպատոսարանի հովանաւորութե տակ խնամով պաշտպանելուն համար : Եւս վարձատրութիւնը խիստ ուրախալի է ինչպէս մեզ, նոյնպէս և անշուշտ ամեն մեր ազգայնոց համար, որոնք ի մօտոյ կը ճանաչեն Հայազգի Փոխ-հիւպատոսին ազնիւ հոգին և գովելի տաղանդն ու բնաւորութիւնը :

— [մայիս 6ին] Լատինաց Քրիստոնեական միաբանութիւնը կատարեց Եւստրիոյ Կոյսեր ծննդեան տարեդարձը : Եւս պատարագ մատուցին Ս. Յարութե տաճարին մէջ գտնուած լատինական